

elrendezve: tankönyvek, ferences szerzők munkái, énekes-, imádságos- és liturgikus könyvek, búcsús nyomtatványok, vallásos társulati kiadványok, vitairatok, jogi művek, egyéb kiadványok (például *Játékszíni zsebkönyv*, 1841). Ezután 7 fennmaradt rézmetszet-lemez következik, majd a könyvkötések bemutatása. Külön megjegyeznénk, hogy Muckenhaupt egyike a sajnálatosan kevés könyvkötés-történeti szakembernek, így a kötések, illetve a könyvkötő eszközök leírása (25 tételben) kis somlyói könyvkötés-történet is egyben. A hatodik kiállítási egység különleges, hiszen úgy a nyomda, mint a könyvkötő műhely naplói is fennmaradtak számunkra, 1698-tól 1754-ig a rendház számadáskönyveiben és leltáraiban, ettől kezdődően önállóan.

Glósz Miksa, Boros Fortunát, Pap Leonárd, Domokos Pál Péter és Dankanits Ádám után a csíksomlyói és a székelyföldi könyves ügyek – nyomda, könyvkötés, könyvtárak, olvasás – története értő kezekben nyugszik. Muckenhaupt Erzsébet személye még hosszú ideig garancia az anyag értő kezelésére, megszólaltatására, és reméljük, lesznek fiatalabb követői, akik az anyag tartalmi, ikonográfiai, egyháztörténeti megközelítésében az ő tanácsait követve elindulhatnak pályájukon.

Muckenhaupt Erzsébet (2007, szerk.): *A csíksomlyói ferences nyomda és könyvkötő műhely*. Kiállítási katalógus. Csíki Székely Múzeum, Csíkszereda.

Monok István

Eszterházy Károly Főiskola,
Médiainformatikai Intézet, Informatika Tanszék

Szövegek közelről; nyelvtanulás: képzés és képzetek; kutatásmódszertan a gyakorlatban: WoPaLP 3

Dióhéjban, címszavakban ezek a témák fémjelzik a Working Papers in Language Pedagogy (WoPaLP) legújabb, 2009 végén megjelent számát. A WoPaLP – az ELTE Angol-Amerikai Intézetének angol nyelvű, lektorált tudományos folyóirata – 2007-ben indult az ELTE Nyelvpedagógia PhD Program keretében, s azóta immár harmadszor jelenik meg. Az eredetileg elsősorban a program résztvevői számára publikálási lehetőséget biztosító on-line kiadvány (<http://langped.elte.hu/Wopalpindex.htm>) mára szélesebb körben is ismert és elismert, vonzó publikálási fórummá vált.

Az első két szám után a Károly Krisztina és Holló Dorottya által szerkesztett folyóirat ismét szakmailag magas színvonalú, tematikai és módszertani szempontból változatos tanulmányokat kínál a nyelvpedagógia és az alkalmazott nyelvészet iránt érdeklődőknek. A hat cikket tartalmazó kötet hat különböző típusú kutatási területre vezeti az olvasót. Az első három a szövegelemzés módszereit alkal-

mazva vizsgál különböző típusú szövegeket: írott regisztereket, eredeti és fordított szövegeket, beszélt nyelvi interakciót. Két tanulmány fókuszában a nyelvtanulók állnak, egy újfajta tanítási-tanulási formához való viszonyulásuk, illetve a nyelvtanuláshoz fűződő képzeteik tükrében. Az utolsó írás pedig kutatás-módszertani kérdéseket vet fel egy konkrét kutatás tapasztalatainak, tanulságainak fényében. A *WoPaLP* 3.

száma hasznos olvasmány lehet nyelvtanároknak, fordítóknak, kezdő és gyakorlott kutatóknak számára egyaránt. Kedvébresztőnek álljon itt egy rövid összefoglaló a hat tanulmányról!

”In the light of”: Két EU-témájú regiszter lexikai csoportjainak korpuszalapú elemzése

Jablonkai Réka tanulmánya két EU-témájú írott regiszter: az angol nyelvű EU-sajtónyelv és EU-szaknyelv lexikai szempontból történő összehasonlítását tűzi ki célul. Témájánál és vizsgálati módszerénél fogva mind a különböző regiszterek nyelvhasználati sajátosságait vizsgáló korpusznyelvészeti kutatások, mind a szaknyelvoktatás kérdései iránt érdeklődők számára fontosnak ígérkező írás. A kutatás fókuszában a Biber és Conrad (1999) által a szöveg „építőköveinek” nevezett lexikai csoportok (‘lexical bundles’) meghatározása és elemzése áll, a két regiszterre jellemző műfajokból összeállított, egyenként 120 000 szövegszó nagyságú korpusz alapján. A vizsgálat újszerűsége, hogy mindeztáig nem kutatott regiszterek lexikai csoportjainak feltérképezésére vállalkozik, melyek napjaink szaknyelvoktatása szempontjából is rendkívül fontosak. Magyarország uniós csatlakozása óta sokak számára elengedhetlenné vált ugyanis, hogy általános nyelvtudásuk mellett egy külön szaknyelvet: az Európai Unióval összefüggő speciális angolt is elsajátítsák.

A jelenlegi gyakorlat szerint az EU-angol oktatása elsősorban uniós témájú újságcikkek segítségével történik. Kérdés azonban, hogy mennyire releváns és vajon elégséges-e e műfaj használata a szaknyelvoktatásban. Az angol nyelvű on-line újságcikkekben megjelenő EU-sajtónyelv és a hivatalos uniós dokumentumokban használt EU-szaknyelv jellemző lexikai csoportjainak feltérképezésével és összevetésével a szerző erre a kérdésre is választ keres. Eredményei azt mutatják, hogy a vizsgált két korpusz lexikai csoportjai több tekintetben is eltérnek egymástól, követ-

kezésképpen az EU-angol oktatása nem korlátozódhat újságcikkek feldolgozására, hanem szükséges az uniós intézmények által kiadott szövegekre jellemző nyelvhasználat bemutatása is. A kutatás fontos eredménye az is, hogy a feltárt lexikai csoportok gyűjteménye közvetlenül is felhasználható a szaknyelvoktatásban.

A politikai elkötelezettség hatása a fordítói szövegalkotásra

Bánhegyi Máttyás írása a fordítástudomány területére visz bennünket. Témaválasztásának köszönhetően azonban nemcsak fordítók és fordításkutatók érdeklődésére tarthat számot, hanem egy jóval szélesebb olvasóközönségre is, ugyanis arra a rendkívül izgalmas kérdésre keres választ, hogy vajon a fordítás lehet-e valami módon a fordító ideológiájának hordozója, s ezáltal esetlegesen politikai manipulációs eszköz. A szövegnyelvészet eszközeivel a szerző azt vizsgálja, hogy egy politikai témájú, érvelő típusú újságcikk idegen nyelvre fordított változataiban tetten érhető-e a fordítók ideológiai meggyőződése, politikai hovatartozása.

A kérdés vizsgálatára a szerző egy fordítási megbízást tervezett, melynek keretében két, politikailag ellentétes beállítottságú fordítóval fordított angolra egy magyar nyelvű, jobboldali napilapból választott, érvelő típusú újságcikket, melynek témája egy a közelmúltban heves politikai csatározásokat kiváltó politikai kérdés volt. Elemzési módszerül Bánhegyi szuperstruktúra-elemzést használ, Hoey (2001) Probléma-Megoldás modellje alapján. Elsőként a magyar nyelvű szöveg szuperstruktúráját vizsgálja meg, majd veti össze a két fordított, angol nyelvű változatával. Az elemzés eredményei azt mutatják, hogy a célnyelvi szövegek megőrizték a forrásnyelvi szöveget jellemző érvelő probléma-megoldás felépítésű szövegtypust, vagyis a fordítók az ideológiai, illetve politikai meggyőzés céljából nem változtattak a célnyelvi szöveg szuperstruktúráján.

A mutató névmási funkciójú 'this' szerepe az elkötelezettség kifejezésében

Boldog Gyöngyi tanulmánya egyetlen beszélt nyelvi megnyilatkozás ('utterance') jelentésének feltárására, értelmezésére tesz kísérletet a konverzáció-elemzés eszközeivel. A szóban forgó megnyilatkozás: „She's a... this is an intelligent woman”, egy angol anyanyelvű beszélőtől származik, mely egy a szerző által készített és hangszalagra rögzített, személyes hangvételű interjú során hangzott el, egy regény főszereplőiről folytatott társalgás közepette. A szerző arra a kérdésre keres választ, hogy vajon mivel magyarázható a megnyilatkozásban tetten érhető önjavítási mechanizmus. Mi motiválhatta az anyanyelvi beszélőt arra, hogy az eredetileg választott, s már ki is mondott – a beszélgetés tárgyát képező nőnemű karakterre vonatkozó, rá visszautaló – személyes névmást ('she') a 'this' mutató névmásra módosítsa, vagyis a személyre való visszautalásnak ezt a szókatlan, atipikusnak mondható módját

A szerző arra a kérdésre keres választ, hogy vajon mivel magyarázható a megnyilatkozásban tetten érhető önjavítási mechanizmus. Mi motiválhatta az anyanyelvi beszélőt arra, hogy az eredetileg választott, s már ki is mondott – a beszélgetés tárgyát képező nőnemű karakterre vonatkozó, rá visszautaló – személyes névmást ('she') a 'this' mutató névmásra módosítsa, vagyis a személyre való visszautalásnak ezt a szókatlan, atipikusnak mondható módját válassza, mely preszkriptív nyelvtani szemszögből nézve súrolja az elfogadhatóság határát?

mondható módját válassza, mely preszkriptív nyelvtani szemszögből nézve súrolja az elfogadhatóság határát? A jellemzést hordozó megnyilatkozást a szerző több szempontú elemzésnek veti alá, megvizsgálva szintaktikai és szemantikai sajátosságait, valamint az adott beszélt nyelvi interakcióban betöltött szerepét. Az olvasó egy rendkívül alapos, lépésről lépésre haladó oknyomozás részese lehet, melynek során a szerző meggyőzően bizonyítja, hogy a mutató

névmási funkciójú 'this' tulajdonságainak köszönhetően miképpen válik az elemzés tárgyát képező megnyilatkozás a beszélő saját, belső meggyőződésből fakadó véleményének hordozójává, személyes elkötelezettségének kifejeződésévé.

A kollaboratív tanulás kialakulásának folyamata tanárjelöltek kollaboratív interakcióinak tükrében

Dorner Helga és Major Éva egy a magyar oktatási rendszerben még nem bevett, csak elvétve használt tanítási-tanulási forma bevezetésének kísérletéről számolnak be, melyet egy tanárképzési kurzus keretében végeztek. A kísérlet és egyben a kutatás résztvevői angol szakos tanárjelöltek: egy szakmódszertani szemináriumi csoport tagjai voltak. A kurzus hagyományos oktatási formáit és feladatait az oktatók – e tanulmány szerzői – egy on-line komponenssel egészítették ki, melynek különböző moduljait a hallgatóknak kisebb, 4–6 fős csoportokban on-line tanulási környezetben (Moodle keretrendszer), egymással virtuális interakcióba lépve közösen kellett feloldozni, majd az együttgondolkodás eredményeit egy csoport-produktumban összegezni. A kutatás célja a kis csoportban való on-line kollaboratív tanulás folyamatának vizsgálata volt. A szerzők egyrészt kvantitatív adatokat szereztek a résztvevők on-line felületen történő tevékenységéről, aktivitásáról, az üzenetváltások gyakoriságáról. Ezen kívül, a kvalitatív interakció-elemzés

módszerét alkalmazva, értelmezték és kategorizálták a csoporttagok on-line tanulási környezetben tárolt interakcióit, melynek segítségével azonosították a vizsgált tanulóközösségben zajló kollaboratív tevékenység különböző fázisait. A tanulmány nyomon követi, mintegy láthatóvá teszi a kis csoportban létrejövő tudásépítés folyamatát. A kísérleti jellegű kurzus nehézségeinek, buktatóinak számbavételét, a leszűrt tanulságok összegzését követően a szerzők a tanulmány végén hasznos gyakorlati tanácsokkal, ajánlásokkal látják el az e típusú oktatási-tanulási forma iránt érdeklődő, azt kipróbálni szándékozó olvasót, segítve a bemutatotthoz hasonló egyetemi kurzusok tervezését, melyek új utakat nyithatnak nemcsak a tanárképzésben, de ezen keresztül a jövő nemzedékek oktatásában is.

Magyar egyetemisták nyelvtanuláshoz fűződő képzetei

Rieger Borbála kutatása nyelvszakos egyetemisták nyelvtanulással kapcsolatos képzeteinek vizsgálatára irányul. A nyelvtanulást övező elképzelések, képzetek megismerése nemcsak a téma iránt érdeklődő kutatók, hanem a nyelvtanárok számára is rendkívül fontos, hiszen az eddigi kutatások szerint e képzetek fontos szerepet játszanak abban, hogy a nyelvtanuló hogyan éli meg a nyelvtanulás folyamatát, sőt befolyásolják a tanulás eredményességét is. Adatgyűjtő eszközül a szerző egy jól ismert angol nyelvű kérdőív (*Beliefs About Language Learning Inventory*) módosított, magyar nyelvű változatát használta angol és német szakos egyetemisták körében végzett felméréséhez. A résztvevők kiválasztását a kutatás egyik kérdésfelvetése motiválta, mely arra irányult, hogy vajon a nyelvtanuláshoz fűződő képzetek általánosak-e avagy nyelvfüggőek, vagyis befolyásolja-e a célnyelv a tanuló nyelvtanulásról alkotott képzeteit. Különösen érdekes ez a kérdés éppen e két idegen nyelv esetében napjainkban, amikor a német iránti érdeklődés egyre csökkenőben van a magyar nyelvtanulók körében, szemben az angol – „lingua franca”

státuszának is köszönhető – töretlen népszerűségével.

A célnyelv hatása mellett Rieger a nemek szerinti különbség lehetőségét is vizsgálja: különböznek-e a nők és a férfiak nyelvtanulási képzeteiket illetően. A részt vevő egyetemisták válaszainak főkomponens-elemzésével a szerző a nyelvtanulási képzetek öt látens komponensét azonosítja. Az eredmények szignifikáns különbségeket jeleztek a németet és angolt tanuló diákok között a tekintetben, hogy mennyire érzik nehéznek a tanult nyelvet, valamint abban is, hogy kiemelkedő fontosságúnak tartják-e a nyelvtanulás bizonyos aspektusait (például szótanulás, nyelvtan, fordítás). Az utóbbi szempontból nemek szerint is szignifikáns különbségek mutatkoztak.

Kutatási terv a gyakorlatban: egy kutatási projekt kutatásmódszertani tanulságai tíz év távlatából

Kutatás a kutatásról, gyakorlati tanulságok kezdő és gyakorlott kutatóknak – így összegezhető Holló Dorottya és Németh Nóra tanulmánya. Műfaját tekintve eltér a kötetben szereplő többi tanulmánytól, hiszen célja nem egy empirikus kutatás eredményeinek, hanem folyamatának bemutatása, a kutatási célok megfogalmazásától a kutatási terv többszöri alakváltozásain át egészen a megvalósításig, s mindez összevetve a kutatás folyamatának kutatásmódszertani kézikönyvekben felvázolt ideális menetével. A szerzők arra keresnek választ, hogy (1) milyen gyakorlati problémák merülhetnek fel egy kutatás során, s hogy (2) mit tehetnek a kutatók annak érdekében, hogy az efféle, menet közben felmerülő problémák ne veszélyeztessék a kutatás kimenetelét.

E kérdések megválaszolására a szerzők egy konkrét kutatási projektet vizsgálnak meg tíz év távlatából, melynek maguk is résztvevői voltak: az ELTE és a Leeds-i Egyetem kutatói által közösen végzett, nagyszabású, 3 évig tartó, a feladatközpontú nyelvtanítás vizsgálatára irányuló kutatást, melyet angolul tanuló magyar középiskolások körében folytattak. A szer-

zők e kutatás dokumentációjának (kutatási terv, kutatási jegyzetek, mérőeszközök, feladatok, publikációk stb.) elemzése, valamint egy a kutatásban részt vevő kutatók és tanárok projekttel kapcsolatos nézeteit feltáró kérdőív segítségével veszik számba azokat a tényezőket – technikai,

körülményekből fakadó, szakmai természetűeket –, melyek módosíthatják a kutatás eredeti célkitűzéseit, fókuszát, s befolyásolhatják annak egész folyamatát. A leszűrt kutatómódszertani tanulságok pedig nemcsak kezdő, de gyakorlott kutatók számára is megfontolandók.

Irodalom

Biber, D. és Conrad, S. (1999): Lexical bundles in conversation and academic prose. In: Hasselgard, H. és Oksefjell, S. (szerk.): *Out of corpora*. Rodopi, Amsterdam – Atlanta, GA. 181–190.

Hoey, M. (2001): *Textual interaction. An introduction to written discourse analysis*. Routledge, London.

Tóth Zsuzsa

Pázmány Péter Katolikus Egyetem,
Angol Intézet

A Gondolat Kiadó könyveiből